

Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:n lausunto eduskunnan lakivaliokunnalle hallituksen esityksestä laeiksi luottotietolain, maksupalvelulain 86 §:n ja rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta (HE 109/2021 vp)

Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry (jäljempänä myös ”SPL”) kiittää oikeusministeriön edustajia mahdollisuudesta osallistua lakiesityksen valmisteluun. SPL toteaa, että se on jo esittänyt näkemyksensä oikeusministeriölle lakiesitystä edeltävän arviomuistion lausuntokierroksella 10.7.2020 sekä lakiluonnosta koskevana lausumana 14.4.2021. Lakiesityksessä on huomioitu onnistuneesti lukuisia SPL:n esiin tuomia asioita.

SPL ymmärtää esityksen tavoittelemat muutokset, joilla toteuttaa Euroopan unionin yleisestä tietosuojasetuksesta johtuvat välttämättömät muutokset luottotietolakiin ja maksupalvelulakiin. SPL pitää esitettyjä, päällekkäistä sääntelyä purkavia muutosehdotuksia sekä kielellisiä täsmennyksiä tarpeellisina ja perusteltuina. Erityisen tarpeellisena SPL pitää luottotietolain soveltamisalaan tehtyjä täsmennyksiä, jotka selventävät, miltä osin luottotietolain sääntelyä sovelletaan vain luottotietotoiminnan harjoittajiin ja miltä osin myös muihin toimijoihin.

Luottotietolain 18 & 28 §: Maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikoja ei tule lyhentää – ehdotus lisää ylivelkaantumista

Maksuhäiriömerkinnästä koituu velallisille nykyisin seurauksia vielä silloinkin, kun velallinen on maksanut maksuhäiriömerkinnän aiheuttaneen saatavan. Sen vuoksi merkintöjen säilytysaikojen lyhentäminen saattaisi auttaa tiettyjä velallisia ja olla osin kannatettava muutos. Esityksellä tavoitellun ylivelkaantumisen estämisen sijaan esitys saattaa asiantuntijoiden mukaan lisätä ylivelkaantumista. SPL korostaa, että luottotietolain säilytysaikojen lyhentämistä koskevassa arviomuistiossa (s. 8) kuvastuu henkilöillä, joilla on yksi maksuhäiriömerkintä ja jotka ovat maksaneet maksuhäiriömerkintään johtaneen saatavan, on Suomen Asiakastiedon mukaan 18-kertainen riski (16,6 / 0,9) saada uusi merkintä seuraavan 12 kuukauden aikana verrattuna niihin henkilöihin, joilla ei ole lainkaan maksuhäiriömerkintöjä. Niille henkilöille, joilla on useita maksuhäiriömerkintöjä ja jotka ovat maksaneet kaikki merkintöihin johtaneet saatavansa, vastaava riski on 13-kertainen (11,6 / 0,9). Asiantuntijatiedon valossa näyttää siltä, että säilytysaikojen lyhentäminen tulee lisäämään tällaisten velallisten mahdollisuuksia saada lisäluottoa ja ylivelkaantua.

Lakiluonnoksen perustelujen mukaan maksuhäiriömerkinnän nykyistä nopeampi poistuminen voi johtaa joissakin tapauksissa kannustamaan maksamaan velkoja lähipiiriltä lainattavilla varoilla esimerkiksi asunnonhakutilanteessa. SPL:n mukaan nyt ehdotettu lyhyt poistamisaika voi siten aiheuttaa erilaista ”varjotoimintaa”, mikä vain lisää ylivelkaantumista. Samoin se voi jättää velallisen todellisen tilanteen hetimitään pimentoon ja aiheuttaa huomattavaa harmia erityisesti pienvelkojille.

Hallitusohjelman mukaisesti maksuhäiriömerkintöjen säilytysajan lyhentäminen tulisi ajoittaa ensisijaisesti samaan ajankohtaan kuin milloin positiivinen luottotietorekisteri tulee käyttöön. Mikäli muutos tehdään jo nyt, SPL katsoo, että ehdotettu määräaika, jonka mukaan tietyt 18 ja 28 §:ssä tarkoitetut maksuhäiriömerkinnät pitäisi poistaa *yhden kuukauden kuluessa* saatavan suorittamista koskevan tiedon vastaanottamisesta tai saamisesta lukien, on liian lyhyt. SPL katsoo, että yhden vuoden poistamisaikaa voitaisiin pitää tavoitteisiin nähden oikeampana ottaen huomioon lakiluonnoksessa esiin tuodut säilytysaikojen lyhentämisestä koituvat haitat.

Luottoriskiä arvioitaessa on yleensä luotonantajan sekä lopulta myös luotonhakijan itsensä etu, että luotonhakijan maksukykyä ja -halua koskevaa tietoa on kattavasti saatavissa. Tällöin luottokelpoisuuden arviointi on mahdollista tehdä luotettavasti ja vastuullisesti, eikä luotonhakija ylivelkaannu ja joudu maksuvaikeuksiin. Kun maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikoja mahdollisesti lyhennetään, tulisi positiivinen luottotietorekisteri olla käytettävissä luottotietolain 4 luvun 19 §:n mukaisesti eli luoton myöntämisen lisäksi mm. luoton valvontaan, perinnän suunnitteluun ja huoneenvuokrasopimuksen tekemistä varten.

Lakiluonnokseen ehdotetun 28 §:n mukaan myös yritysten maksuhäiriömerkinnät poistuisivat pääsääntöisesti kuukauden kuluttua saatavan suorittamisesta. Tämä tarkoittaisi myös trattaaan liittyviä maksuhäiriömerkintöjä. SPL kummeksuu lakiluonnoksen perusteluja tältä osin. Oikeusjärjestyksemme on tähän asti perustunut yritysten ja kuluttajien osalta täysin erilaiseen sääntelyyn. Markkinaehtoisesti toimivien yritysten ja heikommassa asemassa olevien kuluttajien oikeussuojan tarve on erilainen. Viime aikoina tehdyt tai suunnitellut pienetkin muutokset yritystoimintaan voivat yhdessä vaikuttaa merkittävästi luottoyhteiskunnan toimivuuteen. Ilman riittävää vaikutusten arviointia niillä voi olla arvaamattomia vaikutuksia kokonaisuuteen. Lakiluonnoksesta ei saa riittävää tietoa, jotta SPL voisi muodostaa yritysten osalta tarkemman kannanottonsa asiaan.

Kattavia ja ajantasaisia luottotietoja tarvitaan myös asianmukaisen ja vastuullisen perinnän suunnittelussa. On kaikkien osapuolien etu, että perintää kohdennetaan erityisesti sellaisiin henkilöihin, joiden maksukyky mahdollistaa perinnässä olevan velan maksamisen. Tiedon väheneminen voi muun muassa johtaa oikeudellisen perinnän lisääntymiseen ja sitä kautta käräjäoikeuksille ja ulosottolaitokselle aiheutuvaan lisätyöhön.

Luottotietolain 18 & 28 §:n täsmentäminen - koko saatavan maksaminen on oltava edellytyksenä maksuhäiriötiedon poistamiselle

SPL pitää hyvänä hallituksen esityksen perusteluihin otettua täsmennystä, jonka mukaan *ulosoton näkökulmasta koko saatavan tulee olla maksettu, jotta*

ulosottomies tekee ilmoituksen saatavan maksamisesta. Lakiehdotuksen perustelujen valossa tarkoituksena on perustellusti, että maksuhäiriömerkintä poistetaan vain, jos saatava on *kokonaan* eli korkoineen ja kuluineen maksettu. Perustelujen mukaan tätä ei tarvitse erikseen täsmentää, koska saatava kokonaisuudessaan käy ilmi täytäntöönpano- tai ulosottoperusteesta. Perusteluista poiketen saatava ei kuitenkaan aina perustu täytäntöönpano- tai ulosottoperusteeseen. SPL pitää välttämättömänä täsmentää lakiesitystä tältä osin. Ensinnäkin se, että *ulosoton näkökulmasta koko saatavan tulee olla maksettu, jotta ulosottomies tekee ilmoituksen saatavan maksamisesta*, tulee täsmentää koskemaan myös suoraan ulosottokelpoista saatavaa, jolle ei tarvitse hakea erillistä täytäntöönpanoperustetta. Myös suoraan ulosottokelpoisen saatavan perintäkulut ovat suoraan ulosottokelpoisia perintälain 10 f §:ssä kuvatuksi ilman eri täytäntöönpanoperustetta. Suoraan ulosottokelpoisen saatavan maksamisen perusteella poistettava aiempi maksuhäiriömerkintä voi olla syntynyt esimerkiksi samaa saatavaa koskevan aiemman ulosottoyrittäjänsä päätyttyä varattomuusesteeseen. Ulosotossa olevia saatavia ei pidä kohdella keskenään perusteella eri tavalla.

Perintälain mukaan perintätoimistolla tai muulla toimeksisaajalla ei ole velalliselta itsenäistä saamisoikeutta. Sekä pääoma että maksuviivästyksistä seurannut viivästyskorko ja mahdolliset perintäkulut ovat osa *velkojan* saatavaa. Saatavien vapaaehtoisesta perinnästä aiheutuu velkojalle kuluja perintälain 10 §:ään kirjatun *aiheuttamisperiaatteen* mukaisesti. Velallinen on velvollinen korvaamaan nämä kulut velkojalle 10 §:ssä kuvatuksi. Nykyiseen perintälakiin on säädetty kuluttajasaatavan sekä muun kuin kuluttajasaatavan perintään tiukat toimenpide- ja saatavakohtaiset enimmäiseuromäärät. Nyt ehdotettavan luottotietolain perusteluihin kirjattu ajatus, että velallisella olisi maksuvelvoite koroista ja kuluista vasta, *jos vastaaja on ulosottoperusteessa velvoitettu maksamaan*, on vastoin perintälain 10 §:n aiheuttamisperiaatetta sekä korkolakia. Lakiehdotusta tulee täsmentää siten, että velkojan pääomasaatavan liitännäiskustannusten, kuten viivästyskoron sekä perintälain mukaisten perintäkulujen, maksamisen tulee olla edellytys maksuhäiriömerkinnän poistamiselle, vaikka saataville ei olisi vielä täytäntöönpanoperustetta tai vaikka ne eivät olisi ulosotossa.

Vastaavalla tavalla nyt teknisesti muutettavaksi ehdotetun luottotietolain 14 § 2 momentin esitöissä hallitus on katsonut erikseen, että velkojan on ilmoitettava luottotietorekisterin pitäjälle maksuhäiriöilmoituksen perusteena olleen saatavan suorittamisesta tilanteissa, *joissa saatava on suoritettu kokonaan* (--) (HE 241/2006 vp, s. 39).

SPL näkee välttämättömäksi täsmentää lain 18 ja 28 §:n osalta, mitä saatavan suorittamisella tarkoitetaan ja että sillä tarkoitetaan saatavan maksua *kokonaisuudessaan* korkoineen ja kuluineen. Muuten esityksestä ja sen tarkoituksesta voi aiheutua ikäviä tulkintaongelmia. Jos kyseessä on esimerkiksi jo tililuottoon tai luottokorttiin liittyvä maksuhäiriö (LKP-merkintä), tai muu

vapaaehtoisessa perinnässä aiheutuva maksuhäiriömerkintä, saatava tulee olla kokonaan maksettu korkoineen ja perintäkuluineen ennen sen poistamista.

LuottoTL 13 § 1 momentin kohtaa 3) ei tule muuttaa toimivasta sanamuodostaan

Esitetyn 13 § 1 momentin kohdan 3) mukaan luottotietorekisteriin saa henkilöluottotietoina tallettaa viranomaisen toteamina maksuhäiriötietoina tiedot mm. sellaisen maksun laiminlyönnistä, joka on todettu tuomioistuimen lainvoimaisella tuomiolla. Uutena edellytyksenä tämän maksuhäiriötiedon tallettamiselle olisi, *ettei maksuvaatimusta ollut riitautettu perusteeltaan tai määrältään.*

Ehdotetusta säännöstekstistä voi ymmärtää, että maksuvaatimuksella tarkoitetaan vapaaehtoisen perinnän *maksuvaatimusta* ja riittäisi, että velallinen olisi riitauttanut maksuvelvollisuuden missä perinnän vaiheessa tahansa. Mikäli tuomioistuin on todennut lainvoimaisella tuomiolla velallisen laiminlyöneen maksun, ei sillä, onko maksuvelvollisuus kiistetty, ole SPL:n käsityksen mukaan mitään merkitystä merkinnän oikeellisuudelle.

Lakiehdotuksen perustelut pohjautuvat ajatukseen, että joskus käräjäoikeus on tallettanut maksuhäiriötiedon, vaikka tuomio on perustunut muuhun kuin maksun laiminlyöntiin. Tällöin riitautus on voinut tullut hyväksytyksi ja tuomio on tullut jostain muusta asiasta kuin maksun laiminlyönnistä. Lakiehdotuksen perustelujen mukaan käräjäoikeudet ovat jo muuttaneet käytäntöä eikä näin pitäisi enää käydä. SPL:n mukaan säännös on nykyisellään selkeä. Ehdotettu muutos saattaa myös lisätä perusteettomia oikeudelle tehtäviä riitautuksia, joiden tarkoitus on vain *tietoisesti* välttää maksuhäiriömerkintä. Muutos saattaisi siten huomattavasti vähentää vastuullisessa luotonannossa käytettävää maksuhäiriötietoa ja pahentaa ylivelkaantumista.

Ehdotettu muutos on näiltä osin tarpeeton, lakiteknisesti epätasällinen ja se tulee siksi jättää säätämättä, jolloin nykyinen selvä säännös jää voimaan.

Helsingissä 24. päivänä syyskuuta 2021

Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry

Arttu Rautiainen
varapuheenjohtaja